

Commissie van Wijzen: Sinterklaasgeschenk of cadeau uit het Oosten?

Op 4 december 2022 kondigde minister van Onderwijs Ben Weyts in de media de Commissie van Wijzen aan. Die onafhankelijke Commissie, met Dirk Van Damme¹ als voorzitter en Paul Yperman² als vicevoorzitter, moet de Vlaamse regering tegen eind 2023 adviseren over 'de leraar van morgen'. Daarna wordt het rapport op de onderhandelingstafel geserveerd.

De Commissie bestaat uit twintig experts: schoolleiders, leraren en HR-experten uit het bedrijfsleven. De voorzitters zijn van mening dat de meer theoretische, wetenschappelijke kennis en de praktijkexpertise elkaar kunnen versterken om tot werkbaar aanbevelingen te komen. Een beperkt aantal deelnemers heeft een syndicale achtergrond, maar is niet langer actief. Zij moeten volgens Dirk Van Damme wat op afstand kunnen kijken. Het is begrijpelijk dat dat nodig is om in de Commissie te zetelen. Wat echter niet te snappen is, is dat profielen zonder syndicale achtergrond die van dichtbij actief zijn in onderwijs en dus niet op afstand kijken, wél in de Commissie zitten. Dat kunnen allicht enkel Wijzen begrijpen.

Dovemansgesprekken

De minister van Onderwijs stelt dat het lerarentekort ons dwingt tot het beter en efficiënter organiseren van ons onderwijs. Omdat er volgens hem al lang tegenstellingen en patstellingen in het onderwijsveld en het sociaal overleg bestaan, installeert hij nu deze Commissie. Na een analyse van de beginsituatie moet ze tot een blauwdruk voor een modern personeels-, humanresources-, professionaliserings- en schoolorganisatiebeleid binnen onderwijs komen. Die blauwdruk bevat ook opportuniteiten voor digitalisering en duaal leren. Hoewel verschillende onderwijsspelers inderdaad pleiten voor fundamentele veranderingen, hebben zij een andere hervorming voor ogen. Dat de discussie over de fundamenten van ons onderwijssysteem al jaren in dovemansgesprekken en patstellingen verzandt, zoals minister Weyts beweert, klopt bovendien niet. Er hebben helemaal geen gesprekken plaatsgevonden ... tenzij je van de stilte doof wordt.

Zijinstromers

De meeste maatregelen die de minister tot nu toe nam, focussen op het aantrekken van nieuwe krachten, voornamelijk zijinstromers. Zij zijn zeker welkom, maar voor COC moeten de initiatieven die personeelsleden werven, de onderwijskwaliteit blijven garanderen. Bovendien wordt het met al die verschillende maatregelen lastig om door de bomen het bos nog te zien³.

Een zijinstromer die op vraag van De Tijd een dagboek bijhield, hield het na 87 dagen voor bekeken⁴. Aanvangsbegeleiding was voorzien, maar haar zorg was waar de taak van de leraar stopt en waar die van de maatschappij begint. Zij voelde zich eerder hulpverlener dan leraar. Na verplichte rust houdt betrokkene geen rancune over en doet ze nog een wijze uitspraak: "leraren verdienen een goede opleiding". Het is een herkenbaar verhaal, niet alleen voor startende leraren. Ook voor de grote middengroep en voor wie aan het einde van de loopbaan staat, ontbreken noodzakelijke maatregelen om de job vol te houden. Men vergeet die mensen, waardoor de achterdeur blijft openstaan ... En dan tocht het, wat leidt tot stress of burn-out.

Flexibelere organisatie?

Van Damme stelt dat jonge leraren beter begeleid moeten worden. Volgens hem is de *survival of the fittest* die vandaag bestaat in het onderwijs niet gepast voor het onderwijssysteem van de 21ste eeuw. Een job in onderwijs moet aantrekkelijk zijn en daarom moet volgens hem werk gemaakt worden van een flexibelere schoolorganisatie. Daartoe moeten zaken als de arbeidsreglementering, de rechtspositieregeling en de prestatieregeling herbekeken worden. Al beseft hij dat dat laatste een heikel dossier is. Het standpunt van COC is alleszins duidelijk en gekend: het lerarentekort los je niet op door maatregelen te nemen op

de kap van [andere] personeelsleden. Fundamenteel moet de werkdruk omlaag. We hopen dan ook dat Dirk Van Damme het Tijdsbestedingsonderzoek⁵ wel ter hand neemt.

COC wil bovendien niet dat er twee soorten personeelsleden ontstaan: zij die statutair aangeworven worden met al hun rechten en plichten en zij die wellicht meer als een 'toerist' op de school zullen worden beschouwd, die niet onderhevig zijn aan tucht en evaluatie en wellicht ook niet aan de bijkomende taken die statutaire personeelsleden wel krijgen. Zal de Commissie blind blijven voor het feit dat er een verband bestaat tussen de afkalving van de kwaliteit en het aanwerven van personeelsleden met een 'ander' bekwaamheidsbewijs? Zal de Commissie onderzoeken (cf. beginsituatie) waarom men personeelsleden blijft aantrekken die noch in het bezit zijn van vakbekwaamheid, noch van pedagogische bekwaamheden?

Voordeel van de twijfel

De Vlaamse regering vraagt tegen eind 2023 een rapport van de Commissie om de problemen waar het Vlaamse onderwijs al jarenlang mee kampt, aan te pakken. Die timing komt de regering (pre-electoraal) goed uit. We zullen dan misschien ook weten hoe het met het tekort op de totale arbeidsmarkt gesteld is, want op die externe oorzaak van het lerarentekort heeft onderwijs weinig of geen vat. Prognoses voorspellen dat de aanwervingsbehoeften voor het leerplichtonderwijs een piek bereiken in het schooljaar 2023-2024, overmorgen dus.

Eigenlijk kennen we de beginsituatie, analyses en de verschillende voorstellen al lang, maar we geven de Commissie het voordeel van de twijfel. Je hebt een jaar nodig om tot verstandige voorstellen te komen die het personeel niet in het harnas jagen. Maar laten we niet vergeten dat je personeel enkel kan behouden met goed leiderschap en sterke flankerende maatregelen. Graag gaan werken zorgt ervoor dat je niet op zoek gaat naar een nieuwe job.

Wellicht heeft de minister vooraf goed nagedacht over de naam van de Commissie: ze bestaat namelijk uit Wijzen of mensen die denken dat ze wijs zijn. De Oosterse Wijzen 'hadden een ster zien opgaan'. Ze werden bij koning Herodes ontboden en kregen het verzoek om de geboorte van Jezus te onderzoeken. Daarop volgden ze de ster die hen naar Bethlehem leidde. De Wijzen hadden geschenken bij: goud, wierook en mirre. Dat heeft de leraar vandaag niet nodig. De vraag is of hij eindelijk ondersteund en erkend zal worden. Of willen de Wijzen zijn opdracht nog veel zwaarder maken? Moet alles op de schop en wordt de leraar misleid? Moet hij, net als Jozef en Maria, tijdig op de vlucht gaan voor snode plannen? We wensen de experts alleszins alle succes toe en we wensen ook veel werkvreugde aan die andere Wijzen: die werken in een school of instelling en niet in de luwte. Of het nu geschenken zijn van de Oosterse Wijzen of van Sinterklaas, het doet er eigenlijk niet toe: je moet zowel in de Wijzen als in Sinterklaas geloven om een concreet resultaat te zien. En nog: hoewel iedereen gelooft dat Jezus in een stal is geboren, staat dat nergens in de Bijbel geschreven.

Een zalig kerstfeest en een gelukkig 2023!

KOEN VAN KERKHOVEN //
SECRETARIS-GENERAAL COC

- 1 Dirk Van Damme was gedelegeerd bestuurder van het gemeenschapsonderwijs en kabinetschef van Vlaams minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke (sp.a). Later was hij diensthoofd van het Centre for Educational Research and Innovation (CERI) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).
- 2 Paul Yperman was directeur van het Sint-Jozefscollege in Aalst en is nog actief als afgevaardigd bestuurder van het centrale bestuur van de Vlaamse jezuitencolleges.
- 3 Hopelijk stelt men binnenkort weer niet vast dat er te veel regels zijn die herzien moeten worden ...
- 4 Interview in de tijd op 5 december 2022: 'Dagboek van een zij-instromer: "Lesgeven is 100 keer moeilijker dan al mijn vorige jobs"'.
5 Onderzoek naar de tijdsbesteding van leraren in het basis- en secundair onderwijs: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderzoek-tijdsbesteding-leraren-basis-en-secundair-onderwijs>

**Laten we niet vergeten dat je
personeel enkel kan behouden
met goed leiderschap en sterke
flankerende maatregelen.**

